

Сўровномада иштирок этганлар сони	8 070	15 047	6 116	19 191	2 484
---	-------	--------	-------	--------	-------

Хулоса. Вакиллик демократиясини ривожлантириш ва такомиллаштириш жараёнида масаланинг социал жиҳатларига эътиборни кучайтириш бугунги кунда ниҳоятда долзарб ва муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда.

Шу билан бир қаторда ҳозирги кунда вакиллик демократиясининг шаклланиши ва қайта ташкил қилиб борилиши, шунингдек, унинг легитимлигини муттасил таъминланишига хизмат қилувчи демократик сайлов институтини ва сайлов тизимини изчил такомиллаштириш ҳам долзарб моҳият касб этмоқда.

Демак, бугунги кунда демократия борасида илгари сурилаётган назарий қарашлар, концептуал ёндашувлар тизимида демократия ҳодисасини давр талабларидан келиб чиқиб тадқиқ қилиш, унинг институционал имкониятларини янада ривожлантириш, самарали демократиянинг асосий ўлчамларини оптималлаштириш билан боғлиқ йўналишлар устуворлик қилмоқда. Бунинг заминида демократияга нисбатан анъанавий ёндашувларнинг эскирганлик ҳолати ётади.

АЛИШЕРХЎЖАЕВА МАЪМУРАХОН

Таянч докторант, ТДШУ

Ўзбекистон ва ЮНЕСКО: муносабатларнинг муҳим даврлари ва ташкилий-ҳуқуқий жиҳатлари

Аннотация. Мазкур мақолада Ўзбекистон ва ЮНЕСКО ўртасидаги муносабатларнинг шаклланиши, ўзаро ҳамкорликнинг учта даврга тақсимланиши ва бу жараёнлардаги алоқаларнинг ташкилий-ҳуқуқий жиҳатлари ёритилади. Мақоланинг мақсади Ўзбекистон-ЮНЕСКО муносабатлари шаклланиши, ўзаро алоқаларнинг устувор йўналишлари ва бу борада ташкилий-ҳуқуқий жиҳатларни ўрганишдан иборат бўлиб, унда Ўзбекистон-ЮНЕСКО муносабатлари шаклланишини даврлар орқали ўрганиб чиқиш, икки томон ўртасидаги ҳамкорликнинг ташкилий ва ҳуқуқий асосларини кўриб чиқиш ва ЮНЕСКО дастурларида кўзда тутилган мақсад ва вазифаларни Ўзбекистонда амалга ошириш бўйича ҳамкорлик ишларини жадаллаштириш масалаларини таҳлил этиш вазифалари белгилаб олинган. Илмий мақолани ёзишда тарихийлик, тизимли ва лантиқий таҳлил, ивент, шунингдек, контент таҳлил усулларида фойдаланилди. Ўзбекистон ва ЮНЕСКО ҳамкорлиги шаклланиши ва ривожланиши ҳар бир даврда ўзига хос хусусиятга эга эканлиги ва ўзаро муносабатларда янги йўналишдаги дастурлар ва лойиҳалар ишлаб чиқиш зарурати асосланган.

Таянч сўз ва иборалар: БМТ, ЮНЕСКО, Бош конференция, Ижроия Кенгаши, Котибият, Шарқ тароналари, маданий дипломатия, мақом, бахшичилик, ҳунармандчилик, маданият туризми.

Аннотация. В данной статье описывается становление отношений между Узбекистаном и ЮНЕСКО, разделение сотрудничества на три периода и организационно-правовые аспекты взаимоотношений в этих процессах. Цель статьи - изучить формирование отношений Узбекистан-ЮНЕСКО, приоритеты и организационно-правовые аспекты взаимоотношений, а также проанализировать вопросы ускорения сотрудничества в реализации поставленных задач в Узбекистане. При написании научной статьи использовались исторический, систематический и логический анализ, событийный, а также контент-анализ. Становление и развитие сотрудничества между Узбекистаном и ЮНЕСКО уникальны в каждый период и основываются на необходимости разработки новых программ и проектов во взаимоотношениях.

Опорные слова и выражения: ООН, ЮНЕСКО, Генеральная конференция, Исполнительный совет, Секретариат, Шарк тароналари, культурная дипломатия, «маком», «искусство бахши», ремесленничество, культурный туризм.

Abstract. This article describes the formation of relations between Uzbekistan and UNESCO, the division of cooperation into three periods and the organizational and legal aspects of relations in these processes. The purpose of the article is to study the formation of Uzbekistan-UNESCO relations, priorities and organizational and legal aspects of the relationship, as well as to analyze the issues of accelerating cooperation in the implementation of tasks in Uzbekistan. Historical, systematic and logical analysis, event, as well as content analysis methods were used in writing the scientific article. The formation and development of cooperation between Uzbekistan and UNESCO is unique in each period and is based on the need to develop new programs and projects in the relationship.

Keywords and expressions: UN, UNESCO, General Conference, Executive Council, Secretariat, Sharq taronalari, cultural diplomacy, "Maqom art", "Bakhchi performance", art crafting, cultural tourism.

Кириш. Ҳар бир давлатнинг дунёдаги ўрни ва ролини, хоссатан, глобал имижини намоён этишда унинг бой маданияти, улкан тарихий мероси ва маорифи ҳал қилувчи мезонлардан бирини эгаллайди. Жумладан, Ўзбекистон ҳам ўз миллий маданий мероси, қадриятлари ва анъаналари, буюк мутаффақирлари, тарихий шаҳарларини халқаро микёсда тарғиб этишда кенг қўламли ишларни амалга оширди ва бу ҳозирда ҳам давом этмоқда. Мазкур жараёнларда ЮНЕСКО сингари нуфузли халқаро ташкилот билан ҳар томонлама самарали ва мустаҳкам муносабатларнинг шаклланиши мамлакатимиз ташқи сиёсати ва унинг маданий дипломатияси механизмлари ривожда муҳим рол ўйнайди. Ўз навбатида, бугунги кун тадқиқотларида янги Ўзбекистон ва ЮНЕСКО муносабатларини янада ривожлантиришнинг илмий тадқиқ этилиши, хусусан, ЮНЕСКО дастурлари ва фаолиятини синчиклаб ўрганиш, БМТ тараққиёт мақсадлари билан ўзаро ҳамоҳанг икки томонлама янги келишувлар, шартномалар ва битимлар тузиш зарурати вужудга келмоқда. Шу нуқтаи назардан, Ўзбекистон ва ЮНЕСКО муносабатлари шаклланиши ва унинг ташкилий-ҳуқуқий жиҳатлари ҳақида илмий баҳс-мунозаралар олиб бориш ва шу орқали янги прагматик мулоҳазалар юритиш масалалари долзарб аҳамият касб этмоқда.

Мақсад ва вазифа. Тадқиқотнинг мақсади Ўзбекистон-ЮНЕСКО муносабатлари шаклланиши, ўзаро алоқаларнинг устувор йўналишлари ва бу борада ташкилий-ҳуқуқий жиҳатларни ўрганишдан иборат.

Бунинг учун:

- Ўзбекистон-ЮНЕСКО муносабатлари шаклланишини даврлар орқали ўрганиб чиқиш;

- Икки томон ўртасидаги ҳамкорликнинг ташкилий ва ҳуқуқий асосларини кўриб чиқиш;

- ЮНЕСКО дастурларида кўзда тутилган мақсад ва вазифаларни Ўзбекистонда амалга ошириш бўйича ҳамкорлик ишларини жадаллаштириш масалаларини таҳлил этиш лозим.

Усуллар: Илмий мақолани ёзишда тарихийлик, тизимли ва мантиқий таҳлил, ивент, шунингдек, контент таҳлил усулларида фойдаланилди.

Натижалар ва мулоҳаза. ЮНЕСКО – Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг таълим, фан ва маданият бўйича ихтисослашган ташкилоти. ЮНЕСКОнинг асосий мақсади таълим, фан, маданият, коммуникациялар, туризм соҳаларидаги ҳамкорликни ривожлантириш орқали тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлашга кўмаклашидир. Ушбу ташкилот 1946 йил 4 ноябрда ташкил топган бўлиб, унинг бугунги кунда 193 мамлакат аъзоси ва 11 та ассоциациялашган аъзолари мавжуд. ЮНЕСКОнинг асосий учта органи қуйидагилардан иборат:

- *Бош конференция.* Бош конференция ЮНЕСКОнинг барча аъзо-давлатлари вакилларида ташкил топган. Конференция йиғилиши ҳар икки йилда бир марта бўлиб, ассоциациялашган аъзолар ҳамда аъзо бўлмаган давлатлардан кузатувчилар, давлатлараро ва нодавлат ташкилотлар қатнашадилар. Ҳар бир мамлакат, унинг аҳолиси, ялпи миллий маҳсулоти ёки ташкилотнинг доимий бюджетига қўшган ҳиссаси ҳажмидан қатъий назар, Бош Конференцияда битта овозга эга.

- *Ижроия Кенгаши.* Ижроия кенгаши ЮНЕСКОнинг умумий бошқарувини таъминлайди. У Бош конференция ишини тайёрлайди ва конференция тавсияларининг тўғри бажарилишига жавобгар органдир. Ижроия кенгаши Дастурнинг Бош Директор томонидан самарали ва оқилона бажарилишини таъминлаш, ўз фаолияти доирасига кирадиган масалалар билан шуғулланадиган халқаро ташкилотлар вакиллари ёки ваколатли шахслар билан маслаҳатлашиши учун барча зарур чораларни кўради, Бош конференция томонидан унга берилган ваколатларни конференция номидан амалга оширади, 58 аъзо давлатларнинг вакилларида иборат ва йилига икки марта навбатдаги сессияларида йиғилади.

- *Котибият.* Бош конференция томонидан тасдиқланган дастурни амалга оширади. ЮНЕСКО Котибияти Бош директор ва у томонидан тайинланадиган ходимлардан иборат. Ходимлар директорлар, мутахассислар ва умумий хизматлар тоифаларига бўлинади. ЮНЕСКО дастурларини

амалга ошириш ва мақсадларига эришиш йўлида ташкилот таркибида 193 та аъзо-давлатлардан, кўп маданиятли жамият қатламлари вакилларида ташкил топган 2200 тадан ортиқ ходимлар ишлайди. 759 та мутахассис ЮНЕСКОнинг бутун дунё бўйлаб 53 ваколатхоналарида фаолият олиб боради.

Ўзбекистон ва ЮНЕСКО муносабатлари шаклланиши ва ривожини учта даврга ажратиш ўрганиш мумкин. Биринчи давр 1972 йилдан 1991 йилгача, иккинчи давр 1991 йилдан 2016 йилгача, учинчи давр эса 2016 йилдан ҳозирги давргача бўлган муносабатларни қамраб олади.

Илк муносабатлар заминлари ва ташкилий-ҳуқуқий асослар ўрнатилиши

Алоҳида қайд этиш лозимки, ЮНЕСКОнинг Ўзбекистонга бўлган қизиқиши Совет Иттифоқи давридаёқ бошланган эди. Хусусан, БМТ Бош Котиби Курт Вальдхаймнинг 1972 йилда Ўзбекистонга амалга оширган илк ташрифи муҳим тарихий воқеага айланди. Курт Вальдхайм ўз ташрифи доирасида икки кун давомида Тошкент, Бухоро, Самарқанд шаҳарларида бўлиб, тарихий обидалар билан танишади. Бош котиб Ўзбекистоннинг тарихий ва маданий меросини дунё тамаддунининг ноёб дурдонаси сифатида эътироф этади. Бу Ўзбекистон учун ўзига хос сиёсий ва тарихий воқеа эди. Бироқ унинг Ўзбекистонга ташрифи матбуот саҳифаларида етарлича ёритилмайди. Фақатгина “Правда Востока” ва “Совет Ўзбекистони” газеталарининг 1972 йил 21-22 июль сонларида хабар рукнида жуда қисқа маълумот бериб ўтилади. Ўзбекистон Совет иттифоқи даврида ЮНЕСКО билан ҳамкорликда амалга оширган сўнгги йирик тадбир бу 1983 йилда Тошкент шаҳрининг 2000 йиллик юбилейининг нишонланиши бўлди. Тадбирда ЮНЕСКОнинг 1974-1987 йиллардаги Бош директори сенегаллик Амади Махатр М’Боу иштирок этиб, Тошкент шаҳрининг фахрий фукароси медали ва дипломи билан мукофотланди¹. Бундан ташқари, ушбу даврда ЮНЕСКО раҳнамолигида буюк алломаларимиз таваллуд айёмлари жаҳон миқёсида кенг нишонлангани ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлди. Жумладан, 1973 йилда Абу Райҳон Берунийнинг 1000 йиллиги, 1975 йилда Абу Наср Форобийнинг 1100 йиллиги, 1976 йилда Амир Хусрав Дехлавий таваллудининг 700 йиллиги, 1980 йилда Абу Али Ибн Синонинг 1000 йиллиги, 1983 йилда эса Муҳаммад Мусо ал-Хоразмий таваллудининг 1200 йиллиги тантанали тарзда нишонланди. Шу жиҳатдан айтиш мумкинки, гарчи Ўзбекистон Иттифоқ таркибида бўлса ҳамки, ЮНЕСКОнинг мамлакатимиз маданий ва тарихий меросига бўлган беқиёс ҳурмати илк муносабатлар замини учун ташланган қадамлар эди. Аммо, ўзаро муносабатларнинг том маънодаги шаклланиши ва тараққий этишида Ўзбекистон мустақиллигининг қўлга киритилиши ва халқаро ҳамжамиятнинг тенг ҳуқуқли субъекти сифатида тан олинishi асосий мезон бўлиб хизмат қилди. Маълумки,

¹ Батафсил қаранг: The history of the first Uzbek diplomat or the organization's relations with Uzbekistan, who spoke at the UN (In Uzb.). Available at: <https://uzanalytics.com/xalqaromunosabat/6968/> (accessed 18.03.2020.)

Ўзбекистон 1993 йил 26 октябрь санасида ЮНЕСКОнинг аъзо мамлакатлари сафига қўшилди. Айнан мана шу пайтдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси ва ЮНЕСКО муносабатларининг ташкилий-ҳуқуқий асослари яратилди. 1994 йил 29 декабрда Ўзбекистон Республикаси ЮНЕСКО ишлари бўйича Миллий комиссияси ташкил этилди ва ушбу комиссия ташкил топган вақтидан буён Ўзбекистонда кўшма лойиҳалар ва дастурларни амалга оширишда Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги билан биргаликда фаол иштирок этиб келди. Айниқса, у ЮНЕСКОнинг 1996-2000 йилларга мўлжалланган Ўрта муддатли стратегиясини амалга оширишда фаол қатнашди. ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий комиссияси фаолиятининг эътирофи сифатида ЮНЕСКО Котибияти ЮНЕСКОнинг 2001-2003 йиллардаги дастури ва бюджети лойиҳаси ҳамда ЮНЕСКОнинг 2001-2008 йилларга мўлжалланган Ўрта муддатли стратегияси лойиҳаси бўйича минтақавий анжуманни, шунингдек, ЮНЕСКО ишлари бўйича Осиё ва Тинч океани минтақаси мамлакатлари миллий комиссияларининг 12-минтақавий анжуманини Тошкент шаҳрида ўтказишга қарор қилингани алоҳида эътиборга сазовордир. Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий комиссияси 2001 йил декабр ойида ЮНЕСКОнинг тинчлик ишлари учун нишонига сазовор бўлди¹. Шунингдек, ушбу даврда Ўзбекистон ва ЮНЕСКО ўртасида қуйидаги ҳуқуқий ҳужжатлар имзоланди:

1. Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ва ЮНЕСКО ўртасида ўзаро ҳамкорлик тўғрисида Меморандум (1995 йил 26 август);
2. Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ва ЮНЕСКО ўртасида ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонасини очиш тўғрисидаги Шартнома (1996 йил 23 апрель);
3. ЮНЕСКОнинг “Шарқ таронаси” мукофотини таъсис этиш бўйича Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ва ЮНЕСКО ўртасида Шартнома (2000 йил 13 сентябрь)².

Алоҳида таъкидлаш ўринлики, ушбу даврда ЮНЕСКОнинг фаолияти ва дастурлари билан ҳамоҳанг бўлган барча йўналишларда Ўзбекистон сезиларли даражада фаол иштирок этиб келди. Қадимий Самарқанд, Бухоро, Хива ва Шаҳрисабз шаҳарларининг ЮНЕСКО “Жаҳон маданий мероси дурдоналари” рўйхатига киритилиши, бутун дунёда буюк аждодларимиз таваллудига, ўзбек халқининг маънавий-маърифий қадриятлари, қадимий шаҳарлари ва обидаларига бағишланган юбилейларнинг кенг нишонланиши (1 жадвал), 1997 йилдан “Шарқ тароналари” халқаро мусиқа фестивалининг ўтказилиши, минтақавий ва халқаро анжуманларнинг салмоғи кенгайди. Бу эса Ўзбекистоннинг тарихий ва буюк ўтмишини қайта тиклаш, маданий ва

¹ “People word” newspaper. (in Uzb.).December 28, 2001.

² Djurayev Q. UNESCO – Uzbekistan: The Steps of Cooperation. Public Opinion. Human Rights, 2000, no.4 (12), p. 45

меъморий аҳамиятга эга меросларимизни асраб-авайлаш ва жаҳон афкор оммасига кенг тараннум этишда ЮНЕСКОнинг ўрни ва роли муҳим аҳамиятга эга бўлганини кўрсатиб беради.

1 жадвал

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон Республикасида ЮНЕСКО раҳнамолигида ўтказилган юбилейлар ¹		
№	Тадбир	Ўтказилган жой ва йили
1	Мирзо Улуғбек таваллудининг 600 йиллиги	Самарқанд ва Париж, 1994
2	Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги	Самарқанд ва Париж, 1996
3	Бухоро шаҳрининг 2500 йиллиги	Бухоро ва Париж, 1997
4	Хива шаҳрининг 2500 йиллиги	Хива ва Париж, 1997
5	Имом ал-Бухорий таваллудининг 1225 йиллиги	Самарқанд, 1998
6	Аҳмад ал-Фарғоний таваллудининг 1200 йиллиги	Фарғона, 1998
7	“Алпомиш” достонининг 1000 йиллиги	Термиз, 1999
8	Камолиддин Беҳзод таваллудининг 545 йиллиги	Тошкент, 2000
9	“Авесто”нинг 2700 йиллиги	Урганч, 2001
10	Термиз шаҳрининг 2500 йиллиги	Термиз, 2002
11	Шаҳрисабз шаҳрининг 2700 йиллиги	Шаҳрисабз, 2002
12	Абдухолиқ Ғиждувоний таваллудининг 900 йиллиги	Бухоро, 2003
13	Қарши шаҳрининг 2700 йиллиги	Қарши, 2005
14	Хоразм Маъмун академиясининг 1000 йиллиги	Хоразм, 2005
15	Самарқанд шаҳрининг 2750 йиллиги	Самарқанд, 2007
16	Марғилон шаҳрининг 2000 йиллиги	Марғилон, 2007
17	Тошкент шаҳрининг 2200 йиллиги	Тошкент ва Париж, 2009

Шу билан биргаликда, мазкур даврда Ўзбекистон ва ЮНЕСКО муносабатлари ўрнатилиши ва унинг халқаро ҳуқуқий жиҳатлари шаклланиши билан боғлиқ масалаларда илмий тадқиқотлар олиб бориш зарурати ҳам пайдо бўлди. Сиёсий фанлар доктори, профессор М.Рахимовнинг “1991-1999 йилларда БМТнинг ихтисослашган муассасалари билан Ўзбекистон

¹ Қаранг: Sayfullayev D.B. History of formation and development of cultural diplomacy of the Republic of Uzbekistan (1991-2019). Tashkent, “Innovative development publishing house” Pub., 2020, p.120.

хамкорлиги (ЮНЕСКО мисолида)»¹ мавзусидаги номзодлик иши Ўзбекистон тарихшунослигида Ўзбекистон ва ЮНЕСКОнинг илмий-техникавий, ахборот-таълим маданият соҳаларида ҳамкорлиги ривожланиши динамикасини тадқиқ этган дастлабки тадқиқот ҳисобланади. Унда ЮНЕСКО билан Ўзбекистон ҳамкорлигида ўз даври халқаро муносабатлари тенденциялар шароитидан келиб чиққан ҳолда, алоқаларнинг янги соҳаларида кенг ва изчил ҳамкорлик қилиш заруратини, ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги фаолиятини янада ривожлантиришга қаратилган таклиф ва тавсиялар ўртага ташланади. Бу ўринда, А.Мўминовнинг юридик фанлари номзодлиги учун ёзилган диссертациясини ҳам алоҳида қайд этиш жоиз. Зероки, унда айнан Ўзбекистон ва ЮНЕСКОнинг халқаро ҳуқуқий ҳамкорлиги масалаларига бағишланади. Унда муаллиф Ўзбекистон Республикаси билан ЮНЕСКО ҳамкорлигига оид тадбирларни ўрганиб чиққан ҳолда, уларнинг мазмуни ва моҳиятини таҳлил этиб, бу борада мамлакатимиз ташкилотга аъзо бўлиб кирган 1993 йилдан 2000 йилгача бўлган даврда бундай тадбирлар ўзининг кўлами ва сиёсий аҳамияти жиҳатидан, 2000 йилдан кейинги даврда ўтказилган тадбирлардан (2005 йил август ойи очилишида Президент И.Каримов иштирок этган “Шарқ тароналари” мусиқа фестивалини истисно қилган ҳолда) нисбатан кенг ва юқори бўлганлигини таъкидлайди². Бундан ташқари, М.Ҳошимов томонидан 2009 йилда ёзилган тарих фанлари номзодлик диссертация ишида ЮНЕСКОнинг Ўзбекистон билан диний бағрикенглик тамойиллари асосидаги ҳамкорлиги масалалари атрофлича ёритилади. Унда ЮНЕСКО ва Ўзбекистоннинг тинчлик ва бағрикенглик тамойиллари ўзаро ҳамоҳанг эканлиги, мазкур масалаларда халқаро ҳамкорликни ривожланиши масалалари илмий жиҳатдан далилланади³.

Ҳамкорлик муносабатларининг янги саҳифаси

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев даврида ЮНЕСКО билан ҳар томонлама ва барча жабҳаларда ҳамкорлик алоқаларини кенгайтириш масалалари Ўзбекистон маданий дипломатиясининг бош омилига айланиб, Республиканинг янги маданий қиёфаси, ютуқлари ва жозибасини халқаро даражада кенг тарғиб қилиш орқали ташқи сиёсий ва иқтисодий манфаатларга эришиш вазифалари устуворликка айланди. Айни шу жиҳатдан, давлатнинг маданий дипломатияси салоҳияти ва имкониятлари ўта муҳим ўрин тутиши билан бир қаторда, унинг ташқи сиёсатни амалга ошириш борасидаги вазифаларини, таъсир кўлами ва аҳамиятини янада кучайтиришда муҳим омил бўлишини қайд этиш мумкин. Бунинг тасдиғи ушбу давр

¹ Rakhimov M.A. Cooperation of the Republic of Uzbekistan with Specialized UN Agencies in 1991-1999 (on the example of UNESCO). (in Russ.). Doc. His. Sci. diss. Tashkent, 2000. P.167.

² Muminov A. International legal issues of cooperation between the Republic of Uzbekistan and UNESCO. Abstract of candidate of legal sci. diss. Tashkent, 2005. p.16.

³ Hashimov M.I. Principles of religious tolerance in UNESCO activities. Abstract of candidate of his. sci. diss. Tashkent, 2009. P.175.

давомида қабул қилинган ҳуқуқий ҳужжатлар ва халқаро миқёсда ўтказилган тадбирларда ўз аксини топади.

2 жадвал

Ўзбекистон ва ЮНЕСКО муносабатларини ривожлантириш мақсадида 2017 йилдан 2021 йилгача қабул қилинган айрим ҳуқуқий ҳужжатлар			
№	Ҳужжат номи	Ҳужжат шакли	Қабул қилинган йили
1	Ўзбекистон Республикасида миллий маданиятни янада ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида	Президент Қарори - ПҚ-4038-сон	2018 йил 28 ноябрь
2	ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий комиссияси фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида	Вазирлар Маҳкамаси Қарори 957-сон	2018 йил 26 ноябрь
3	<u>Ўзбекистон Республикасининг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги таълим, фан ва маданият масалалари бўйича (ЮНЕСКО) доимий ваколатхонаси фаолиятини самарали ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида</u>	Президент Қарори - ПҚ-3957-сон	2018 йил 3 октябрь
4	<u>Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги ҳузуридаги Маданий мерос департаменти фаолиятини ташкил этиш ҳамда моддий маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланишга оид айрим норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида</u>	Вазирлар Маҳкамаси Қарори 265-сон	2019 йил 30 март
5	<u>ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий комиссияси котибияти фаолиятини такомиллаштиришнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида</u>	Вазирлар Маҳкамаси Қарори 92-сон	2020 йил 18 февраль
6	<u>Моддий маданий мерос объектлари ва ЮНЕСКОнинг Умумжаҳон мероси рўйхатига</u>	Вазирлар Маҳкамаси Қарори 119-сон	2021 йил 3 март

	<u>киритилган ҳудудлар</u> <u>муҳофазасини кучайтириш чора-</u> <u>тадбирлари тўғрисида</u>		
Халқаро миқёсдаги тадбирлар			
№	Тадбир номи	Ўтказилган жойи	Ўтказилган вақти
1	Халқаро мақом санъати форуми	Шаҳрисабз шаҳри	2018 йил 6-10 сентябрь
2	Халқаро бахшичилик санъати фестивали	Термиз шаҳри	2019 йил 5-10 апрель
3	“Буюк ипак йўли” халқаро фольклор мусиқа фестивали	Марғилон шаҳри	2019 йил 11-13 июль
4	“Шарқ тароналари” XII халқаро мусиқа фестивали	Самарқанд шаҳри	2019 йил 26-30 август
5	Халқаро хунармандчилик фестивали	Қўқон шаҳри	2019 йил 10-15 сентябрь

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2018 йил 8-9 октябрь кунлари Францияга расмий ташриф доирасида ЮНЕСКО бош қароргоҳида ушбу ташкилот бош директори Одри Азуле билан ҳамкорлик музокаралари олиб бориши икки томонлама муносабатлар йўлида янги саҳифани бошлаб берди. Одри Азуле Ўзбекистон Президентининг ушбу ташкилот шафелигида тинчлик ва бағрикенглик маданиятини шакллантириш, экстремизмнинг олдини олиш мақсадида Самарқанд шаҳрида Мирзо Улуғбек номидаги халқаро институт ташкил этиш, Тошкент Ахборот технологиялари университети ҳузурида Таълимда ахборот-коммуникация технологиялари бўйича минтақавий марказ ҳамда Самарқанддаги Туризм халқаро университетида ЮНЕСКО кафедрасини тузиш бўйича ташаббусларини қўллаб-қувватлади. Ўзбекистонда Марказий Осиё ёш олимлари минтақавий форумини ҳамда 2019 йилда Тошкентда «Ахборот технологиялари маданий меросни асраш хизматида» мавзуида Осиё форумини ўтказиш тўғрисида келишувга эришилди. Бош директор Ўзбекистоннинг бутун инсоният бойлиги бўлган маданий-тарихий меросни асраб-авайлаш борасидаги сиёсатини юксак баҳолади. Учрашув сўнггида Шавкат Мирзиёев ва Одри Азуле Ўзбекистон билан ЮНЕСКО алоқаларини ривожлантиришга қаратилган 2021 йилгача ҳамкорлик дастурини имзолади¹. Ўз навбатида, Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев 2019 йил 26 августда Самарқанд шаҳрида Одри Азулени қабул қилиб, Ўзбекистон ва ЮНЕСКО ўртасидаги конструктив мулоқот изчил ривожланиб, шериклик муносабатлари мустаҳкамланиб бораётганини

¹ The President of Uzbekistan met with the head of UNESCO. Available at: <https://president.uz/uz/lists/view/2075> (accessed 08.10.2018.)

катта мамнуният билан қайд этди. Одри Азуленинг ушбу нуфузли халқаро институт бош директори сифатидаги мазкур илк ташрифи 2018 йил Париж шаҳрида бўлиб ўтган учрашувнинг мантикий давоми экани, шунингдек, устувор йўналишларда ўзаро манфаатли ҳамкорликни мустаҳкамлаш борасида томонларнинг интилиши қатъий эканидан далолат бериши таъкидланди. Бугунги кунда ЮНЕСКО томонидан Ўзбекистон учун биринчи марта қабул қилинган Мамлакат дастури доирасида устувор йўналишлар бўйича кўшма чора-тадбирлар самарали амалга оширилмоқда. Жаҳоннинг илғор тажрибасини чуқур ўрганиш ва жалб этиш мақсадида юртимизда ЮНЕСКО кафедралари тармоғи кенгаймоқда. Ўзбекистоннинг етакчи олий таълим муассасаларида “Дунё динларини қиёслама тадқиқ этиш”, “Сув дипломатияси, сув ресурсларини бошқариш ва атроф-муҳит муҳофазаси”, “Маданият туризми” каби кафедралар очилмоқда. ЮНЕСКО қўмағида мамлакатимизда “Шарқ тароналари”, бахшичилик санъати, ҳунармандчилик фестиваллари, Мақом санъати анжумани каби қатор йирик халқаро тадбирлар ташкил этилмоқда. Ушбу Учрашувда кенг қўламли шерикликни янада ривожлантириш, жумладан, Жаҳон мероси қўмитасининг навбатдаги сессияси якунида эришилган келишувларни сўзсиз амалга оширишнинг долзарб масалалари муҳокама қилинди¹. Дарҳақиқат, истикболда ўзаро муносабатларнинг изчиллик билан янги босқичга кўтарилиши натижасида ЮНЕСКО раҳнамолигида Ўзбекистоннинг қадимий шаҳарларида катта халқаро анжуманларни ташкил этиш режалаштирилган. Жумладан, Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан жорий йил, яъни 2021 йилда Хива шаҳрида ЮНЕСКО билан ҳамкорликда Марказий Осиё минтақасининг кўҳна ва бой маданий меросига бағишлаб “Марказий Осиё жаҳон цивилизациялари чорраҳасида” мавзусида халқаро форум ўтказиш режалаштиришган². Таъкидлаш жоизки, мазкур ташкилот билан муносабатларнинг янги давридаги ташкилий-ҳукукий асосларини ривожлантиришга қаратилган миллий ва халқаро ҳужжатларнинг қабул қилиниши, шунингдек, халқаро тадбирлар қўламининг янги шакл ва мазмунда, яъни Ўзбекистондаги илғари ўтказилмаган шаҳарлар маданияти, мероси ва анъаналарини кенг тарғиб этилиши асносида ривожланиб бораётганлигини кузатиш мумкин.

Хулоса. Ўзбекистон ва ЮНЕСКО муносабатлари шаклланиши ва унинг ташкилий ҳамда ҳукукий жиҳатлари борасида ўрганилган дастлабки тадқиқотлар шундан далолат бермоқдаки, ҳар бир даврда Ўзбекистон ЮНЕСКОнинг мақсадлари ва дастурларида кўзда тутилган вазифаларда фаол ўринга эга бўлиб келган. Агар Совет Иттифоқи даврида мамлакатимиз тарихини ушбу ташкилот билан танитиш масалалари устувор бўлгани, 1991

¹ The President of Uzbekistan received the Director-General of UNESCO. Available at: <https://president.uz/uz/lists/view/2823> (accessed 26.08.2019.)

² Speech by President Shavkat Mirziyoyev at the 75th session of the United Nations General Assembly. Available at: <https://president.uz/en/lists/view/3851> (accessed 23.09.2020)

йилдан 2016 йилгача бўлган даврда ЮНЕСКО билан ҳамкорликнинг ҳуқуқий асослари яратилиб, ташкилий тадбирлар кенг амалга оширилганини англаш мумкин бўлса, 2016 йилдан бошлаб ЮНЕСКО раҳнамолигида Ўзбекистон ҳудудларининг халқаро миқёсда кенг тарғиб этилиши ва бу жараёнларда маданият, туризмнинг ўзаро боғланиши ва иқтисодий дипломатия билан уйғун ҳолда олиб борилаётгани, шунингдек, фан ва таълимда ЮНЕСКО кафедраларининг кенгайиб бораётганидан далолат бермоқда.

ХОДЖИМУРАТОВА ДИЛШОДА

базовый докторант, ТГУВ

«Мягкая сила» Ирана в Центральной Азии

Аннотация. В статье раскрываются особенности иранской политики в сфере образования в государствах Центральной Азии. Описаны действия Ирана по налаживанию взаимодействия в области образовательных и культурных проектов с государствами региона. Сделан обзор потенциалов Ирана в Центральной Азии в области применения «мягкой силы», в частности, развития публичной дипломатии и показаны примеры использования Тегераном данных ресурсов. Изучается реакция политических элит стран Центральной Азии на проводимую политику Тегерана. Анализируется динамика иранского присутствия на образовательном рынке в Центральной Азии. В частности, отмечается увеличение иранского присутствия на образовательном рынке Кыргызстана, а также относительного его уменьшения в Таджикистане в последние годы.

Опорные слова и выражения: Иран, образовательная политика, «мягкая сила», внешняя политика, система образования, Центральная Азия, публичная дипломатия.

Аннотация. Мақолада Марказий Осиё республикаларининг таълим соҳасидаги сиёсатидаги ўзига хос хусусиятлар таҳлил қилинар экан, уларга нисбатан Эрон томонидан амалга оширилган оммавий дипломатиянинг асосий йўналишлари очиқ берилади. Эрон минтақа давлатлари билан ҳамкорликда таълим ва маданият соҳасида қатор лойиҳаларни амалга ошириши орқали Марказий Осиёда “юмиоқ куч” сиёсатини қўллай олиши имкониятлари ва амалга ошириши ресурслари, механизмлари ҳам ўрганилган. Шунингдек, Эроннинг ушбу давлатлар таълим бозоридаги иштироки динамикаси таҳлил қилинади. Хусусан, Қирғизистоннинг таълим бозорида Эрон иштирокининг ошганлиги, аксинча, сўнгги йилларда Тожикистонда унинг нисбатан камайиши кузатилгани қиёсий ўрганилади.

Таянч сўз ва иборалар: Эрон, таълим сиёсати, “юмиоқ куч”, ташиқи сиёсат, таълим тизими, Марказий Осиё, оммавий дипломатия.

Abstract. The article examines Iran's active efforts to establish cooperation in the field of educational and cultural projects with the states of the region are shown. An overview is given of Iran's potential in Central Asia to use soft power, particularly public diplomacy, and examples of Tehran's use of these resources are shown. The reaction of the political elites of Central Asian countries to the policy of Tehran is studied. The dynamics of Iranian presence in the Central Asian educational market are analyzed. In particular, the increase of Iranian presence in the